

ACC. N.R. M. 12790/-6. kammer

Landskap: Skåne Upptecknat av: Nils Jonsson
 Härad: V. Gäringe Adress: Frykabo, Önnestad
 Socken: Stoby Berättat av: Densamme
 Uppteckningsår: 1953 Född år 1878 i Stoby

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

Allmogens sittmöbler. s. 1-6.

(teckn. och skiss s. 5-6.)

Lu F 94.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 12790://

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Frågelista 94.

Bänkar.

Bilagda skiss^x visar inredningen å gården nr 1 Kärlingeberga i Stoby socken. Stugan utgjorde boningshusets mittparti med två fönster på vardera sidan. Vägghfasta bänkar funnos utmed södra och västra sidorna. Bänkarna utmed väggarna kring långbordet voro försedda med lock på gångjärn och användes både som sittplatser vid måltiderna och som förvaringsplatser för skor, klädespersedlar m.m. Den korta bänken vid bordets kortända var husbond-folkets plats. "Far" hade sin plats vid hörnskåpet, som stod i bänkhörnan. Där förvarades brännvinsflaska, husapotek m.m. På bänken utmed sydsidan hade de äldre barnen, drängar, torpare och dagsverkare sin plats. Den långa bänken eller pallen utmed bordets andra sida - en kraftig plank på fyra par stadiga ben - var kvinnfolkens och de yngre barnens plats. På den korta bänken vid bordets andra kortända hade "vajtepaugen" och minstdrängen sin plats, när de inte fingo plats på väggbänken. De vägghfasta bänkarna kring bordet användes inte såsom liggeplatser.

På kakelugnsbänken låg en lös stoppad dyna. Där var platsen för "fars" middagslur. Den kunde även användas som sängplats för något av de äldre

Luf. 94

x sid. 6. ✓

barnen.

Vid denna gård bedrevs ingen gåsavel. I granngården med ungefär samma rumsinredning (den lilla byn hade endast två gårdar) hade "gåsabänken" sin plats i köket. Gåsabänken var genom en mellanvägg delad i två fack och avsedd för två ruvande "gåseker", samt försett med lock på gångjärn. För varje fack fanns på framsidan ett hjärtformigt hål för gässens matning. Omkring tiden för sekelskiftet moderniserades steg för steg inredningen i gårdarna. Arbetsfolket hänvisades till köket eller "lillstugan" på andra sidan köket. Den patriarkaliska tiden blev ett minne blott. Numera är den gamla bebyggelsen i byn helt utplånad och ersatt med nyare moderna byggnader.

Pallar fanns i varje gård eller stuga. Den vanliga typen enligt teckn.

1. Vid mjölkningen av korna användes fyr- eller trebenta pallar, något högre än de vanliga pallarna, stundom med naturvuxna ben.

Äldre människor, som hade svårt att röra sig, hade ofta framför sängen en låg pall av samma längd som sängen, samt dessutom ett i loftet stadigt fastsatt grovt tvinnat rep med klump eller handtag i ändan för att underlätta uppstigandet.

Vigslar ägde ofta rum hemma i gårdarna. Då behövdes en stoppad och med broderi eller konstvävnad klädd pall av sådan längd, att paret hade plats att tillsammans knäfalla där. Stundom hade man i stället två mindre, fyrkantiga eller ovala stoppade pallar. Sådana gingo ofta på lån gårdarna emellan.

Stolarna voro redan på 1880:talet så mångfaldiga och skiftande modeller, att jag ej vågar försäket att teckna några för hemorten speciella typer.

I min hemtrakts gårdar och stugor fanns under 1880: och 90:talet en brokig samling av stolar. Förutom den enkla hemslöjdade trästolarna och svarvade pinnstolar, fanns ^{med} stolar flätad halm- eller rottingsists, rotting- och korgstolar, "karmastola" med "armastöe", stolar med stoppning både i sits och rygg, helt klädda s.k. emmastolar. Inköp från olika håll, hos hemmasnickare, på marknader, hos möbelhandlare i städer och inte minst på auktioner i trakten resulterade i en brokig blandning. I den gård jag här beskrivet fanns ursprungligen i dagligstugan och "lillastua" ganska klumpiga omålade hemslöjdade trästolar, som under 1880:talet utbyttes mot pinnstolar av björk, fernissade och svarvade ben och pinnar i ryggstödet. I stugan fanns - liksom i nästan varje

ACC. N:R M. 12790: 4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gård - en gungstol med långa medar och högt ryggstöd, svart^ltackerad och med dekor av blommor eller fåglar samt en broderad löst påhängd dyna såsom nackstöd. - De s.k. amerikanska gungstolarna med fjädrar kommo senare i ropet.- I kammaren fanns ett par "karmastolar" av brunbetsad polerad björk med stoppad sits - hemslöjdsarbete - samt ett par emmastolar, klädda med röd plysch. I salen - ett rum utan eldstad i byggnadens östra ända - utmed väggarna en rad smäckra stolar med rottingflätning i rygg och sits.

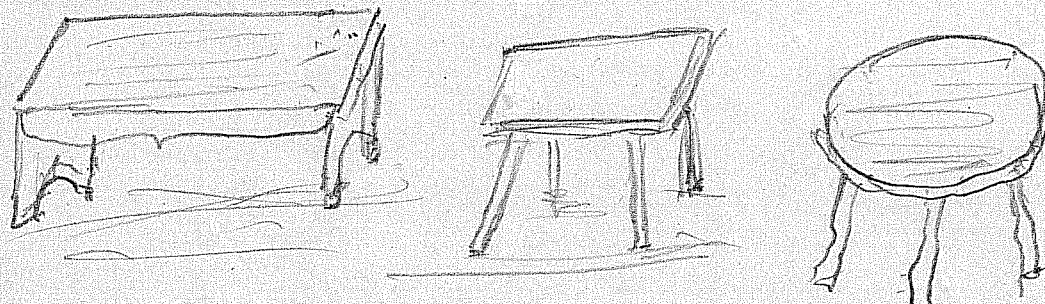
Under 1880:talet blev det en nedgångsperiod för de konstförfarna hemmasnickarna, som hade svårt att reda sig i konkurrensen med fabriksgjorda pinnstolar, "emmor" och andra möbler. En försämring av smaken kännetecknade denna period, där bygdekulturen led nederlag i kampen mot industrialismen.

4

ACC. N:R M. 12790:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

5

mjockpall

M. 12790:6.

RKIVET

folklivsforsk-

historiskt

Skorsten på gården N:o 1. Kartingeborg på 1880:talet

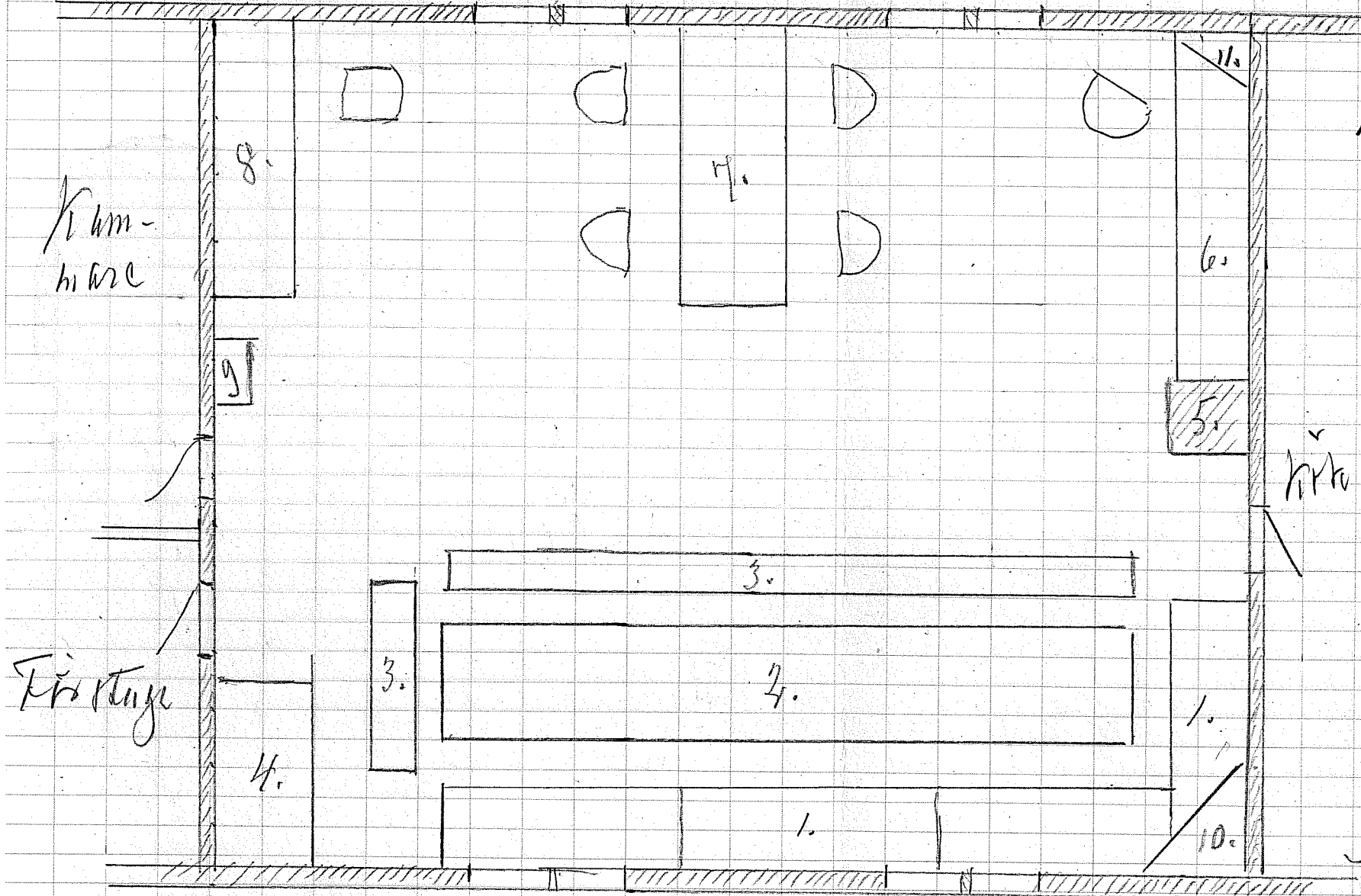
Uppt. av Nils Jönsson, Kamrer

Fryksbo, Önnestad

Densamme

f. 1878 i Stoby.

inge

1. Vaggfärd i änden med
lock på gångjärn.
2. Långbänk
3. Färd
4. Utdragssoffa i vaggplats
för 3 kam.
5. Färd i eldgrin
kåp
6. Kåp i vaggplats med
dörr och öppnings-
är i vaggplats
7. Färd i vaggplats med 2 klappor
8. Utdragssing. i vaggplats
i vaggplats
9. Moraklocka
10. Vårskap
11. Pappell.